

Todas as Letras do Día das Letras Galegas

Cincuenta aniversario da maior festa cultural de Galicia
1963 - 2012

L

© Desta edición:

Real Academia Galega

© Dos textos:

Os seus autores

Craición e deseño:

Barro Salgado Santana

(Grupo Revisión Deseño)

Fotografías por cortesía de:

Familia Avilés Baquero

Francisco Basante

Carmen Etchevers Leiras

Daniel Fernández – Noriega Fernández

Manuel Lugrís Rodríguez

Claudio Rodríguez Fer

Rafael Sánchez Bargiela

Afonso Vázquez Monxardín

Casa–Museo Manuel Antonio

Fundación Curros Enríquez

Fundación Luís Seoane

Fundación Manuel María

Fundación Penzol

Legado Paz–Andrade

Museo Arqueolóxico Provincial de Ourense

Museo do Pobo Galego

Museo de Pontevedra

Real Academia Galega

Impresión:

Imprenta Mundo

Depósito legal:

C 1047-2012

Todas as Letras do Día das Letras Galegas

Cincuenta aniversario da maior festa cultural de Galicia
1963 – 2012

REAL ACADEMIA GALEGA

Esta edición foi realizada pola Real Academia Galega baixo o mecenado de GADISA, Fundación Repsol e Refinería Repsol A Coruña e o apoio da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Cinquenta veces a Real Academia Galega convocou o **Día das Letras Galegas**.

Cinquenta veces amplos sectores do pobo acudiron á chamada. Converteuse así o Día das Letras nunha festa nacional nosa. O 17 de maio fíxose pequeno e durante todo o ano léronse, estudáronse, difundíronse as obras dos escritores conmemorados e todos reflexionamos sobre a nosa historia. Agora cómpre facer lembranza destes cincuenta días que son anos. Na Academia folgámonos moito de que GADISA e a Fundación Repsol e Repsol Refinería A Coruña se unan a nós nas festas do cincuentenario.

Un saúdo moi cordial aos alumnos e ás alumnas de todos os centros de ensino de Galicia, que terán ocasión de conectar con medio século de esperanzas e amor á lingua e á literatura propias por medio deste libro.

Xosé Luís Méndez Ferrín
Presidente da Real Academia Galega

GADISA agradece á Real Academia Galega a oportunidade que lle brinda de colaborar na edición de este libro conmemorativo do **50 aniversario do Día das Letras Galegas**.

Dende Rosalía de Castro ata Valentín Paz Andrade. Medio século de percorrido pola Literatura galega recollido nunha obra que esconde tesouros da nosa cultura.

Unha xoia das nosas Letras que une os considerados precursores da Literatura Galega, cos que nos trasladamos a séculos pasados, a autores contemporáneos, que nos achegan historias próximas.

Unha mestura de autores, estilos e épocas coas que afondaremos no pasado, no presente e, por que non, no futuro da nosa lingua.

GADISA

Repsol, a través da súa Fundación, impulsa numerosas actuacións en distintos ámbitos sociais, educativos, culturais e deportivos, converténdonos así en Enerxía Social. O noso compromiso coa lingua e a cultura galega dá un paso máis e, para conmemorar o **50 aniversario do Día das Letras Galegas**, a Fundación Repsol e a Refinería na Coruña levamos a cabo conxuntamente coa Real Academia Galega esta iniciativa que tes nas túas mans: “Todas as Letras do Día das Letras Galegas”.

Aquí podes atopar as cincuenta figuras homenaxeadas entre 1963 e 2012 que fixeron que Galicia sexa o mar onde flúen as palabras.

Esperamos que desta forma poidas coñecer mellor a súa vida e a súa obra, cuxo significado e dimensión contribuíron a que esta celebración da lingua sexa a maior festa cultural de Galicia.

César Gallo Erena

Vicepresidente Fundación Repsol

Luis F. Llamas Gómez

Director da Refinería Repsol A Coruña

O 17 de maio de 1963, cen anos despois da aparición de *Cantares Gallegos*, celébrase o primeiro Día das Letras Galegas, dedicado nesa primeira edición a Rosalía de Castro. Gala, a filla de Rosalía e Murguía, recibe ese día na súa casa a visita dos académicos.

Rosalía de Castro

(Santiago de Compostela, 1837 – Padrón, 1885)

Por **Luz Pozo Garza**. Académica numeraria

Experiencia da análise da Negra Sombra na clase de Literatura Española de bacharelato. Estímulo inicial: lectura e versión do relevante poema, centro de interese. Obxectivos xerais, xerar a indagación crítica, capacidade de razoamento e creatividade. Obxectivos próximos, relacionar dúas linguas neolatinas peninsulares –tan irmandadas– nun texto emblemático. Analizamos semellanzas e diferenzas fonolóxicas, morfosintácticas e lexicosemánticas.

Foi un exercicio de intensa rendibilidade na concienciación de ambas as linguas. O texto como obxectivo artístico levounos ao estudo do símbolo, base da súa interpretación no nivel pragmático. Os 29 alumnos propuxeron posibles aclaracións ao respecto. Decidiron “ler a obra poética completa” (¡!).

Foi no Instituto de Nigrán: unha aperta para aqueles rapaces!

Obras escollidas

Cantares Gallegos, 1863.

Follas novas, 1880.

1963

Día das Letras
Galegas

A. Daniel Rodríguez Castelao

(Rianxo, 1886 – Buenos Aires, 1950)

Por **Xosé Neira Vilas**. Académico numerario

Arelaba o mellor para o seu país e para o seu pobo. Di Xusto Beramendi que había nel tres elementos concordantes: “a liberación nacional de Galicia, a emancipación social das súas clases traballadoras e a democracia política”.

Castelao dixo, sobre *Sempre en Galiza*: “Exáltase a miña personalidade artística co piadoso fin de desvalorizar a miña ideoloxía política. Eu non fun nunca un político profesional. A política non é a miña profesión pero si a miña vocación. Quero ser o intérprete fiel do meu pobo, das súas dores e esperanzas. Escribín e debuxei sempre en galego, e se sacades o que hai de galego e de humano na miña obra, non quedaría nada dela”.

Obras escollidas

***Un ollo de vidro: memorias d'un esqueleto*, 1922.**

***Cousas*, 1926.**

***Sempre en Galiza*, 1944.**

***As cruces de pedra na Galiza*, 1949.**

1964

Días
das Letras
Galegas

Eduardo Pondal

(Ponteceso, 1935 – A Coruña, 1917)

Por X. L. Méndez Ferrín. Académico numerario

Pondal foi un nacionalista que soñou unha federación de todas as patrias de Iberia, sen esquecer Portugal. Procurou unha lingua galega nova e tomou como base o seu dialecto natal de Bergantiños, ao que incorporou cultismos de orixe latina e grega e tamén italianismos. Pensaba Pondal que Curros e mais el foran os que conseguiran facer da nosa unha lingua forte e robusta. A súa poesía supera todos os moldes propios do século XIX, despréndese do realismo e do sentimentalismo de tradición romántica na procura de mundos ideais, entre os que destaca o universo céltico de Breogán. Na mente e no sentimento da maioría dos galegos, Pondal, xunto con Rosalía e Curros, está entre as figuras fundacionais e principais da literatura galega contemporánea. Eu tamén o penso.

Obras escollidas

A campana d'Anllóns, 1895.

Queixumes dos pinos, 1886.

O Dolmen de Dombate, 1895.

Os Eoas, 2005 [edición de Manuel Ferreiro].

1965

Días
das Letras
Galegas

Francisco Añón Paz

(Boel, Outes, 1812 – Madrid, 1878)

Por Ana Isabel Boullón Agrelo. Académica correspondente

Autor de escasa produción literaria (uns 50 poemas), Galicia é para el motivo recorrente, patria da infancia e terra desexada (“¡Ai!, esperta, adorada Galicia, / Dese sono en que estás debruzada”), con descrición de tipos e costumes populares, e poemas de circunstancias dedicados a familiares e amigos, a miúdo cunha aguda vea irónica e ata autoparódica (“Fraco como un asubío / con tres inimigos loito, / enfermédá, fame e frío, / e da miña vida o fío / vaise adelgazando moito”). Considerado como un dos precursores do noso Rexurdimento, Curros Enríquez, que compartía con el as súas ideas progresistas, anticlericais e de defensa de Galicia, converteraero no seu guía e conselleiro n’*O divino sainete*.

Obras escollidas

Poesías Galegas, 1928.

Vida e obra de Francisco Añón, 1991 [edición de Bel Ortega].

1966

Días
das Letras
Galegas

Manuel Curros Enríquez

(Celanova, 1851 – A Habana, 1908)

Por **Xesús Alonso Montero**. Académico numerario

Poeta civil, que, quizais, non tivo par entre os escritores europeos do XIX. Xa na “Introdución” do seu primeiro libro proclama: “falareilles da patria ós desterrados, / de liberdade e redención ós servos”.

Parece que, para Curros, a principal eiva do seu tempo era o comportamento, pouco cristián, da Igrexa católica, e contra ese comportamento ergueu a espada afiada dos seus cantos.

Cómpre aclarar que Curros foi un poeta plural (costumista, mariánico, intimista...), con poemas excelsos nestes xéneros. Foi, nos inicios do Rexurdimento, unha voz libre, poderosa, rica en temas e rexistros e unha conciencia crítica sorprendente. Fose cal fose o tema, o galego de Curros asombrou a todos pola súa riqueza, expresividade e enxebreza.

Obras escollidas

Aires da miña terra, 1949.

Roseira de teu mencer, 1900.

1967

Días
das Letras
Galegas

Florentino López Cuevillas

(Ourense, 1886 – Ourense, 1958)

Por **Carlos García Martínez**. Académico correspondente

Prehistoriador, etnógrafo, escritor; foi membro senlleiro da xeración Nós e do Seminario de Estudos Galegos.

Indagou as orixes da formación histórica de Galicia. É referente na investigación do noso pasado remoto e na definición da nosa identidade como pobo diferenciado. Sentou as bases científicas do estudo da prehistoria, sistematizou as secuencias culturais de xenuína natureza, e profundou na análise da nosa etnoxénese. As súas publicacións, de rigorosos contidos, puxeron a prehistoria de Galicia no contexto europeo.

Escritor fino, de estilo áxil, claro e de léxico ricaz, o compromiso co país transcende ás súas didácticas prosas literarias.

A subliñar o seu exemplo no uso do galego como lingua válida para a ciencia e o ensaio.

Obras escollidas

***Os Oestrímnios, os Saefes e a Ofiolatría en Galiza*, 1929**

[xunto con F. Bouza Brey].

***Parroquia de Velle*, 1951.**

***Prosas Galegas*, 1962.**

1968
Días
das Letras
Galegas

Antonio Noriega Varela

(Modoñedo, 1869 – Viveiro, 1947)

Por **Xosé Henrique Monteagudo Romero**.
Académico numerario

Antonio Noriega Varela exerceu como mestre nas serranías de Ourense (Trasalba) e Lugo (Vilarente). “Poeta da montaña”, a súa inspiración arrinca do costumismo de fins do século XIX (Lamas Carvajal, Leiras Pulpeiro), pero evoluciona cara a un modernismo moi en sintonía co saudosismo portugués (Teixeira de Pascoaes), caracterizado polo rigor formal, a exaltación de vida sinxela a carón da terra e o sentimento relixioso vencellado á natureza.

Obras escollidas

Montañesa, 1904.

A Virxen e a paisanaxe, 1914.

Do ermo, 1920.

Como falan os brañegos, 1929.

1969

Días
das Letras
Galegas

Marcial Valladares Núñez

(A Estrada, 1821 – A Estrada, 1903)

Por **Antón Santamarina Fernández**. Académico numerario

Valladares é o fundador da prosa literaria galega coa súa novela *Majina* (1880). É tamén autor das primeiras colleitas de contos, cantigas e melodías de tradición oral. Pero a súa memoria perdurou principalmente porque é autor do dicionario máis completo do século XIX: o *Diccionario gallego-castellano*; completouno uns anos despois cunha gramática que quedou inédita. A intención de Valladares non era só a de recoller folclore, léxico e regras gramaticais, senón a de concienciar os seus compatriotas do valor do seu patrimonio cultural, e darlles ferramentas coas que mellorar o seu “dialecto”, que era un idioma rico e regrado.

Obras escollidas

Majina, 1880.

Diccionario gallego-castellano, 1884.

1970

Día
das Letras
Galegas

Gonzalo López Abente

(Muxía, 1878 – Muxía, 1963)

Por **Xosé María Lema Suárez**. Académico correspondente

É un dos nosos grandes poetas do mar; o seu é o mar da Costa da Morte, decote inquedo. Tamén foi narrador e dramaturgo. O seu compromiso coa lingua galega sempre foi claro; en 1921 escribe: “Ao falar deste meu vello e querido pobo, coído que sería ridículo facelo noutra fala que non fose a mesma del, a que decote lle serviu para as súas necesidades”. Vinculouse aos sucesivos movementos a prol do idioma e do galeguismo, como as Irmandades da Fala (1916) ou o Seminario de Estudos Galegos (1923); en 1936 fixo campaña polo Estatuto de Galicia, polo cal sería depurado no franquismo, perdendo o emprego. En 1941 ingresou na Real Academia Galega como académico de número.

Obras escollidas

***Escumas da ribeira*, 1911.**

***D’Outoño*, 1924.**

***Nemancos*, 1929.**

***Vaosilveiro*, 1929.**

1971

Día das Letras
Galegas

1972**Días
das Letras
Galegas**

Valentín Lamas Carvajal

(Ourense, 1849 – Ourense, 1906)

Por **Víctor Fernández Freixanes**. Académico numerario

Lamas Carvajal é una das grandes figuras do Rexurdimento do século XIX, xunto con Rosalía de Castro, Curros Enríquez e Eduardo Pondal. Poeta, excelente prosista, intelixente observador da realidade, editor, polemista..., pero sobre todo xornalista. *O catecismo do labrego* (1888), publicado por entregas nas páxinas de *O tío Marcos da Portela* (1876-1890), constitúe un dos fitos da nosa literatura popular. Nunha sociedade que dificilmente sabía ler, moito menos no seu propio idioma, abafada na escravitude da terra (a república dos galegos) e apenas sen guieiros sobre os que se referenciar, as páxinas do *Catecismo* constitúen una mostra do xornalismo máis eficaz, luminoso, crítico e intelixente que coñozo.

Obras escollidas

Espiñas, follas e froes, 1875.

Catecismo da doutrina labrega, 1889.

A musa das aldeas. Coleución de versos gallegos, 1890.

Manuel Lago González

(Tui, 1865 – Santiago, 1925)

Por **Andrés Torres Queiruga**. Académico numerario

Manuel Lago González foi profesor, bispo en distintos lugares e finalmente arcebispo de Santiago. Durou menos dun ano, pero conmoveu a toda Galicia. Coñeceu a Amor Ruibal e Castelao e chamou a xuntar a relixión co amor a Galicia: “amando a Galicia amaremos a Deus e seremos profundamente relixiosos”. Morreu pobre e a súa biblioteca está na Universidade. E como mensaxe final deixou unha encomenda preciosa: “Deus o quere. Fágase a súa vontade. ¡Hai que unirse! ¡Hai que defender Galicia!”. Unirse para nos sentirmos irmáns. Defender Galicia para facer avanzar a nosa terra.

Obras escollidas

“**Elogio de la lengua gallega**”, 1905.

“**La universidad de Jesucristo**”, 1924.

Lago González. Biografía y selección de su obra gallega, 1967 [edición de X. Filgueira Valverde].

1973

Días
das Letras
Galegas

Xoán Vicente Viqueira

(Madrid, 1886 – Bergondo, 1924)

Por **Francisco Cerviño González**. Académico correspondente

Xoán Vicente Viqueira ocupa na historia da cultura galega un lugar moi singular.

Catedrático de Filosofía, a súa singularidade procede da súa ligazón coa Institución Libre de Enseñanza, e dos seus estudos en universidades europeas durante catro anos.

Viqueira é un europeísta que ten unha visión universal da cultura, e dentro dela do papel que lle corresponde a Galicia como creadora de formas particulares da cultura universal. Cría que isto só se pode achegar dende a autenticidade da alma, e a alma de Galicia é a lingua galega (“alma nosa eres ti, lingua”).

A súa prematura morte aos 37 anos, privou a Galicia dunha persoa que tería xogado un papel esencial na concepción europeísta e cosmopolita, moderna e progresista da nosa cultura.

Obras escollidas

Introducción a la Psicología pedagógica, 1919.

Elementos de Ética, 1919.

Ensayos y Poesías, 1930.

1974

Día
das Letras
Galegas

Xoán Manuel Pintos Villar

(Pontevedra, 1811 – Vigo, 1876)

Por **Xosé Henrique Costas González**. Académico correspondente

Pintos é a figura máis sobranceira entre os precursores do Rexurdimento. O seu libro *A gaita gallega* (1853) foi o primeiro publicado en galego moderno.

A súa obra completa é dunha significación poliédrica: literaria, lingüística, sociolingüística, filolóxica, léxica, pedagóxica etc., e sobresa pola súa calidade, cantidade e tendencia monolingüe en galego insólita no seu tempo.

Pintos ten tanta importancia na historia da lingua coma na da literatura galegas. Como digno sucesor de Sarmiento, a quen seguiu no seu labor literario, reivindicativo e lexicográfico, Pintos é a pedra fundacional do noso Rexurdimento, tanto pola súa excepcional e variada obra lingüística e literaria coma, sobre todo, por unha defensa rexa e moi vixente do uso social e literario da lingua galega.

Obras escollidas

A gaita gallega, 1853.

Vocabulario gallego-castellano, 2000 [edición de M. Neira e X.Riveiro].

Obra poética dispersa de Xoán Manuel Pintos, 2006

[edición de M. C. Ríos Panisse].

1975

Días
das Letras
Galegas

1976**Días
das Letras
Galegas**

Ramón Cabanillas

(Cambados, 1876 – Cambados, 1959)

Por **Francisco Fernández Rei**. Académico numerario

Entre 1915 e 1926 publicou tres libros de impacto: *Vento mareiro*, cunha estética moderna e universal que “aggiornaba” a linguaxe poética galega; *Da terra asoballada*, poemario de denuncia e combate; e *Na noite estrelecida*, tres sagas sobre a busca do Grial onde Galicia era a patria do mundo artúrico.

Nos anos 50 embarcouse na resistencia cultural de Galaxia. A súa *Antífona da cantiga*, colección de cantigas populares con longa introdución en prosa poética, foi a primeira obra desa editorial.

En 1958 deu a lume o poemario descritivo *Samos* e coroárono en Padrón nun multitudinario acto en defensa da lingua e da cultura galegas.

Obras escollidas

Vento mareiro, 1951.

Na noite estrelecida, 1926.

Antífona da cantiga, 1951.

Samos, 1958.

Antón Villar Ponte

(Viveiro, 1881- A Coruña, 1936)

Por **Margarita Ledo Andión**. Académica numeraria

Pardo de Cela, Prisciliano, Xoana de Vega, Xelmírez, Rosalía... son materiais diversos cos que pensa a nación igualitaria.

Da Mariña luguesa e o boletín *Guau*, *Guau!* até A Habana e *Alma Gallega*, Antón Villar Ponte observou o mundo para escoller a escrita xornalística como compromiso, o teatro como peza didáctica de momentos de gloria e de creba, a lingua galega como símbolo d'A *bandeira ergueita*. Da “Irmandade da Fala” en 1916 e a dirección d'A *Nosa Terra* a deputado polo Partido Galeguista en 1936, a fala e ese sinal que corcose a nosa existencia.

Obras escollidas

***Nacionalismo gallego. Nuestra 'afirmación' regional*, 1916.**

***O Mariscal*, 1926 [en coautoría con Ramón Cabanillas].**

***Teatro galego: tríptico*, 1928.**

***Os evanxeos da risa absoluta*, 1934.**

1977

Días
das Letras
Galegas

1978**Días
das Letras
Galegas**

Antonio López Ferreiro

(Santiago de Compostela, 1837 – Vedra, 1910)

Por **Pegerto Saavedra Fernández**. Académico numerario electo

Autor dunha obra ampla e variada, na que se inclúen colaboracións na prensa, monografía de historia e novelas, o traballo de López Ferreiro estivo guiado polo propósito de estudar, dar a coñecer e defender o patrimonio histórico cultural de Galicia dende a posición ideolóxica dun tradicionalismo rexionalista moi comprometido coa singularidade do país. De feito, a razón principal que o levou a publicar tres novelas en galego foi a de normalizar e de restaurar a lingua, ata entón apenas empregada na prosa, e que el coñecía moi ben, tanto a do pasado, por ter consultado moitos documentos medievais, coma a do seu tempo, que aprendera a tatexar, segundo el declara, no colo dos seus pais.

Obras escollidas

***A Tecedeira de Bonaval*, 1894.**

***O castelo de Pambre*, 1895.**

***Historia de la Santa A. M. Iglesia de Santiago de Compostela*, 1898-1909.**

Manuel Antonio

(Rianxo, 1900 – Asados, Rianxo, 1930)

Por **Xosé Luís Axeitos**. Académico numerario

Manuel Antonio foi un escritor xeneroso e revolucionario porque por primeira vez na literatura galega foi quen de conquistar un territorio descoñecido, ignorado, e dárnolo en herdanza aos galegos. A conquista fíxoa valéndose da mellor arma que temos, o noso idioma. Como Amundsen, que poboou coa bandeira do seu país o polo Sur para facerlle un agasallao á súa nación independente, Manuel Antonio, enfermo de horizontes, adentrouse no ignoto para ensanchar a nosa Terra. Velaí a súa revolución, velaí a súa conquista, velaí o seu legado.

Obras escollidas

De catro a catro, 1928.

Poesía galega completa, 1992 [edición de X. L. Axeitos].

Obra completa. Prosa, 2012 [edición de X. L. Axeitos].

1979

Día
das Letras
Galegas

Afonso X, o Sabio

(Toledo, 1221 – Sevilla, 1284)

Por **David Mackenzie**. Académico correspondente

Afonso foi rei de León-Castela dende 1252, e emprendeu un proxecto cultural que sería o máis importante da época medieval. Fixo compoñer leis, historias mundiais e de España, e traducir do árabe obras científicas –un total de máis de 3 millóns de palabras en castelán. Pero a lingua da poesía lírica na súa corte era o galego, e temos máis de 1700 cantigas, algunhas delas compostas polo mesmo rei. Dirixiu a composición, tamén en galego, dunha magnífica colección de 430 poemas dedicados á Virxe, as *Cantigas de Santa María*.

Obras escollidas

***Cantigas d'escarnho e de mal dizer*, 1995**

[ed. M. Rodrigues Lapa].

**Centre for The Study of. *Cantigas de Santa Maria*
da Universidade de Oxford: <http://csm.mml.ox.ac.uk/>
[sitio web do Prof. Stephen Párkinson].**

1980

Días
das Letras
Galegas

Vicente Risco

(Ourense, 1884 – Ourense, 1963)

Por **John Rutherford**. Académico de honra

Risco está considerado como o máximo teórico do nacionalismo galego. Pero as súas teorías teñen unhas bases insuficientes: rexeitamento da modernidade, esoterismo, irracionalismo, racismo. E así Risco mirou o nazismo e o franquismo con máis benevolencia da que merecían. O Risco que é importante na construción do país non é, pois, o pensador senón o narrador, o renovador da narrativa galega, o autor d'*O porco de pé*; o Risco que sabe combinar unha finísima retranca cunha feroz crítica social; o Risco que nos explica que a alta burguesía merca o *ABC* porque é de bo ton facelo e, ademais, ten moitas páxinas e nunha casa onde se come ben fai gran servizo.

Obras escollidas

***Teoría do nacionalismo galego*, 1920.**

***O porco de pé*, 1928.**

***O Bufon d'el-rei: drama en catro pasos*, 1928.**

***Mitteleuropa*, 1934.**

1981

Días
das Letras
Galegas

1982

**Días
das Letras
Galegas**

Luís Amado Carballo

(Pontevedra, 1901- Pontevedra, 1927)

Por **Xoán Babarro González**. Académico correspondente

AMOR: Porei o meu corazón pra que alume
o teu vieiro. Asomareime aos teus ollos
para ollar o claro ceo.

MAR: O acordeón borracho fala inglés,
alemán... No carro das mouras nubes
vén do sur o temporal.

ABRENTE: A campía aterecida abre
os oliños mollados. Na catedral
do abreinte hoxe casan os paxaros.

DESCONSOLO: Ai, amante, amante,
cando voltarás? Un triste cantar
pendura nas ponlas daquel piñeirál.

OUTONO: Velo aí vai o sol, abuado, tristeiro...
Naceu entre as nubes o Outono frieiro.

Desde a estrela devanceira,
mando estas miñas lembranzas
coa mansa néboa mareira.

O GALO PROEL

Obras escollidas

Maliaxe, 1922.

Os probes de Deus, 1925.

Proel, 1927.

O galo, 1928.

Manuel Leiras Pulpeiro

(Mondoñedo, 1854 – Mondoñedo, 1912)

Por **Xosé Luís Regueira Fernández**. Académico numerario electo

Manuel Leiras Pulpeiro naceu e viviu en Mondoñedo, onde era médico. Aínda sendo de clase acomodada, estivo sempre do lado dos labradores e dos pobres. Fíxoo como médico, preocupado polas condicións en que vivía a xente humilde. E como poeta dedicou a maior parte da súa obra a cantar os costumes, a vida e os sentimentos da xente da Mariña.

Leiras coñecía moi ben a lingua popular, moi rica en léxico e en xiros expresivos, e con ela soubo compoñer fermosos poemas. Ademais recolleu un extenso vocabulario, así como refráns e frases feitas. O amor pola Mariña e pola súa xente, sobre todo polos labradores, está presente en toda a vida e a obra deste home bo e xeneroso.

Obras escollidas

***Cantares gallegos*, 1911.**

***Obras completas*, 1983** [edición de Xesús Alonso Montero].

***Costumes antigos na Galiza*, 1998** [edición de Ramón Reimunde].

1983

Días
das Letras
Galegas

Armando Cotarelo Valledor

(Vegadeo, 1879 – Madrid, 1950)

Por **Euloxio Rodríguez Ruibal**. Académico numerario

Cotarelo Valledor foi escritor e profesor universitario. Integrouse nas Irmandades da Fala e desenvolveu un inxente labor cultural, ben nas aulas, ben na sociedade galega, publicando artigos, dando conferencias ou promovendo empresas socio-culturais. Elixírono primeiro presidente do Seminario de Estudos Galegos.

É autor, entre outras obras, de varios dramas (*Hostia*, *Trebón*, *Lubicán*, *Beiramar...*), e unha comedia (*Sinxebra*). Unha notoria fasquía realista e mais unha gran riqueza léxica resaltan cabo de personaxes verosímiles e unha mesta atmosfera; en especial no “lance dramático nun auto”, *Mourenza*, considerada como a peza mellor lograda do dramaturgo.

Obras escollidas

Lubicán, 1922.

Trebón. Farsada dramática en tres autos, 1923.

Hostia, 1926.

Teatro histórico e mariñeiro (Hostia, Beiramar, Mourenza), 1981

[ed. de Araceli Herrero Figueroa].

1984

Día
das Letras
Galegas

1985**Días
das Letras
Galegas**

Antón Losada Diéguez

(Moldes, Boborás, 1884 – Pontevedra, 1929)

Por **Manuel Caamaño Suárez**. Académico correspondente

Losada Diéguez, figura importante do nacionalismo galego, estudou e licenciouse en Filosofía e Letras e Dereito, gañando a oposición a cátedras de Instituto no 1918, para logo exercer a docencia en Ourense e Pontevedra.

Desenvolveu nesas cidades un activo proselitismo pola afirmación da personalidade diferenciada de Galicia, e logrou atraer para a causa a figuras como Otero Pedrayo, Florentino L. Cuevillas ou Vicente Risco, formando parte con eles, e outros, das Irmandades da Fala, a revista *Nós* e o grupo cultural e aglutinador Xeración Nós e o Seminario de Estudos Galegos.

Obras escollidas

Losada Diéguez. Obra completa, 1985

[edición de Xusto G. Beramendi].

Aquilino Iglesia Alvariño

(Seivane, Abadín, 1909 – Santiago de Compostela, 1961)

Por **Gonzalo Navaza**. Académico correspondente

Aquilino Iglesia Alvariño pertence á constelación de poetas formados no Seminario de Mondoñedo (Noriega Varela, Crecente Vega, Díaz Castro...), cos cales comparte unha particular poética da paisaxe (o paisaxismo humanista ou neovirxilianismo) e a ansia de incorporación do léxico rural á linguaxe literaria, ademais da contención expresiva, o rigor formal e a pegada dos clásicos grecolatinos. A poesía do último Aquilino adquire unha marcada gravidade existencial, nunha temática presidida polo paso do tempo e a morte.

Obras escollidas

Señardá, 1930.

Corazón ao vento, 1933.

Cómaros verdes, 1947.

De día a día, 1960.

Lanza de soledá, 1961.

Nenias, 1961.

1986

Días
das Letras
Galegas

Francisca Herrera Garrido

(A Coruña, 1869 – A Coruña, 1950)

Por **Andrés Fernández-Albalat Lois**. Académico numerario

Muller autodidacta, con máis cultura ca a habitual nas mulleres da súa clase e da súa época; mormente na literatura galega daqueles anos. Dende sempre, xa noviña, tíralle a poesía; aos doce anos le a Rosalía, que vén ser, dalgún xeito, a súa mestra. O seu temperamento sensible, a súa percepción poética, semella abrirse devagariño, como nun calmo e fermoso manantío, nos seus poemas. A temática da súa obra é Galicia, mellor dicir, as xentes campesiñas de Galicia, cun tipo de lírica ruralista, “na que describe, lamenta ou canta a vida, as miserias ou as diversións da xente do campo” (María Camiño).

Obras escollidas

Almas de muller... ¡Volallas n'a luz, 1913.

Sorrísas e bágoas, 1915.

Néveda, 1920.

Martes d'antroido, 1925.

1987

Días
das Letras
Galegas

1988Días
das Letras
Galegas

Ramón Otero Pedrayo

(Ourense, 1888 – Ourense, 1976)

Por **Ramón Villares Paz**. Académico numerario

Membro da xeración *Nós*. Autor dunha copiosa obra literaria, na que tratou de recrear o devalo histórico das vellas castes agrarias e dos efectos que tivo no tecido social e cultural galego a chegada do liberalismo e da modernidade. A vida dos pazos e dos señores, dos frades exclaustrados e dos labregos, dos señoritos da cidade e dos “maragatos” e “cameranos” é o pano de fondo dos seus relatos. El foi o grande intérprete da sociedade rural galega moderna.

Otero tamén foi un político que militou no nacionalismo galego, nos tempos da II República. Despois da guerra civil, a súa obra foi intensa pero máis silandeira, sen deixar de ser un guieiro intelectual e un referente ético, recoñecido como “patriarca” das Letras Galegas ata a súa morte.

Obras escollidas

Os camiños da vida, 1928.

Arredor de sí, 1930.

Ensaio histórico sobre a cultura galega, 1933.

Historia da Galiza, 1962.

Celso Emilio Ferreiro

(Celanova 1912 – Vigo 1979)

Por **Alba Nogueira**. Académica correspondente

Tres dos poemas máis coñecidos de Celso Emilio Ferreiro simbolizan e resumen a súa obra. *A longa noite de pedra* –trasunto da ditadura– que deu nome ao seu libro máis coñecido; a lingua falada “porque sí, porque me gusta e (...) quero estar perto dos homes bos que sofren longo dunha historia contada noutra lingua”; a igualdade dos seres humanos que sendo “ti negro i eu branco, si temos semellantes as feridas como un irmau che falo”. Unha obra poética na que cantou á liberdade, á xustiza, aos oprimidos, á lingua. Loitas polas que tamén levou a cabo un intenso labor político desde a súa participación na xuventude na Federación de Mocidades ata a súa presentación como candidato a senador nas primeiras eleccións logo da ditadura franquista en 1977.

Obras escollidas

O soño sulagado, 1955.

Longa noite de pedra, 1962.

Viaxe ao país dos ananos, 1968.

Onde o mundo se chama Celanova, 1975.

1989

Días
das Letras
Galegas

Luís Pimentel

(Lugo, 1895 – Lugo, 1958)

Por **Olivia Rodríguez González**. Académica correspondente

Escrebe sobre o pequeno e aparentemente insignificante, para revelarnos a profundidade que a realidade agocha. Empezou publicando poesía castelá e incorporouse axiña á tarefa colectiva da literatura galega da preguerra con *Barco sin luces*, finalmente editado en castelán en 1960. Deixou moitos versos inéditos e dous poemarios galegos dunha calidade artística extraordinaria. Contribuíu a dotar a poesía galega de modernidade, a través dos símbolos e a conexión coa pintura e a música. É poderosa a influencia que exerceu nos poetas do último terzo do século XX.

Obras escollidas

Triscos, 1950.

Sombra do aire na herba, 1959.

Barco sin luces, 1960.

1990

Día
das Letras
Galegas

Álvaro Cunqueiro

(Mondoñedo, 1911 – Vigo, 1981)

Por **Manuel Rivas**. Académico numerario

Constelación Cunqueiro

O primeiro dos dereitos humanos é o dereito a soñar. E abofé que o exerceu. Álvaro Cunqueiro é o señor dos Soños. Moitos deles tomaron forma literaria e constitúen unha extraordinaria constelación. Para Cunqueiro, o ser humano asemellábase a unha illa de liberdade e melancolía. En poesía, teatro, narrativa, ou nese seu xornalismo que é da mellor madeira literaria, cada obra de Álvaro Cunqueiro é unha illa da máxima sutileza na que o primeiro camiño leva do real á marabilla. Na súa lápida reza a esperanza: “Eiqui xaz alguén, que coa súa obra fixo que Galicia durase mil primaveras máis”. Co levedo da imaxinación, e con palabras galegas, a obra do autor de *Merlín e familia* refulxe na biblioteca do universal.

Obras escollidas

Poemas do sí e non, 1933.

Merlín e familia I outras historias, 1955.

O incerto señor don Hamlet, Príncipe de Dinamarca, 1958.

Xente de aquí e de acolá, 1971.

1991

Días
das Letras
Galegas

Fermín Bouza Brey

(Pontearreas, 1901- Santiago de Compostela, 1973)

Por **Fernando Acuña Castroviejo**. Académico correspondente

Fermín Bouza Brey foi un dos últimos grandes humanistas que viviron na Galicia do século XX. O seu campo de traballo abrangueu ámbitos tan dispares coma a prehistoria, arqueoloxía, epigrafía, numismática, etnografía, literatura, poesía e historia antiga e de época suéfica e en todos eles fixo achegas notables.

Fundador do Seminario de Estudos Galegos no ano 1923 sentou as bases, xunto a López Cuevillas, para unha renovación da arqueoloxía galega e, nos últimos anos da súa vida, formou un equipo de traballo cos mozos que empezaban daquela no eido da arqueoloxía aos que lles imbuíu o espírito do Seminario, e que continuarían os seus pasos.

Obras escollidas

***Cabalgadas en Salnés*, 1925.**

***Os Oestrímnios, os Saefes e a ofiolatría en Galiza*, 1929**

[xunto con F. López Cuevillas].

***Nao senlleira*, 1933.**

***Seitura*, 1955.**

1992

Días
das Letras
Galegas

Eduardo Blanco Amor

(Ourense, 1897 – Vigo, 1979)

Por **Craig Patterson**. Académico correspondente

Blanco Amor foi un dos mellores escritores na historia das letras galegas. Nos anos 20, comezou a publicar as súas primeiras obras literarias. Moitas das súas obras teñen como base a cidade ficticia de Auria, trasfondo literario de Ourense. Entre esas, figura *A Esmorga* (1959), novela que sae sempre como a obra preferida dos galegos. O libro máis coñecido de Blanco Amor retrata o ser humano nunha sociedade máis represiva. Escrita en pleno franquismo, *A Esmorga* representa a sobrevivencia da lingua e da cultura galegas nesas circunstancias máis ca difíciles.

Obras escollidas

***A Esmorga*, 1959.**

***Os biosbardos*, 1962.**

***Xente ao lonxe*, 1972.**

***Farsas para títeres*, 1973.**

1993

Días
das Letras
Galegas

Luís Seoane

(Buenos Aires, 1910 – A Coruña, 1979)

Por **Xosé Fernández Ferreiro**. Académico numerario electo

Luís Seoane foi un dos grandes persoeiros galegos do século XX. Blanco Amor dixo del que era un home do Renacemento. Pintor, gravador, debuxante, muralista, editor, xornalista, poeta, autor teatral. Galicia sería sempre o tema fundamental da súa extensa obra, tanto plástica como literaria. El e Díaz Pardo proxectaron un novo Sargadelos e crearon o Museo Carlos Maside e Edicións do Castro, empresas modélicas. Cómpre destacar os seus libros de poemas sobre a emigración e os ensaios sobre a arte galega.

Obras escollidas

Fardel d'aislado, 1952.

Na brétema, 1956.

As cicatrices, 1959.

A maior abundamento, 1972.

1994

Días
das Letras
Galegas

Rafael Dieste

(Rianxo, 1899 – Santiago de Compostela, 1981)

Por **Salvador García-Bodaño Zunzunegui**.
Académico numerario

Xa novo, sentiu ansia de ler, de escribir e de reflexionar, converténdose nun anovador das nosas Letras e do noso pensar como coetáneo da Xeración do 25. Destacou no xornalismo, crítico e mesmo amigablemente polémico, na narrativa de contos, na dramaturxia, no ensaísmo derredor do ser das persoas e da comunidade. Tamén na difusión do seu saber como conferenciante. A súa obra destaca polo seu carácter dialogal, pola prosa selecta e profunda da realidade como fantasía. Representa a palabra escrita ou pronunciada cara á modernización da creatividade.

Obras escollidas

***Dos arquivos do trasto*, 1926.**

***A fiestra valdeira*, 1927.**

***A vontade de estilo na fala popular*, 1971.**

***Antre a terra e o ceo*, 1981.**

1995

**Días
das Letras
Galegas**

D/62

Xesús Ferro Couselo

(Valga, 1906 – Ourense, 1975)

Por **Francisco Cidrás**. Académico correspondente

Ferro Couselo foi un investigador dedicado ao estudo e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural de Galicia. Na súa procura dos alicerces da nosa identidade, interesouse polo galego e editou moitos documentos medievais escritos na nosa lingua, nos que estudaba a vida e a fala dos devanceiros.

Conxugou a investigación e a acción social a prol do país. Foi un dos fundadores das Mocidades do Partido Galeguista durante a República e despois, baixo o franquismo, participou na creación das principais institucións do galeguismo: a editorial Galaxia, a revista *Grial*, asociacións culturais... Foi un dos impulsores do 17 de maio como Día das Letras Galegas.

Obras escollidas

A vida e a fala dos devanceiros. Escolma de documentos en galego dos séculos XII ao XVI, 1967.

“Como e por que os escribáns deixaron de empregar o galego”, 1958
[en *Homenaxe a Ramón Otero Pedrayo*].

1996

Días
das Letras
Galegas

Ánxel Fole

(Lugo, 1903 – Lugo, 1986)

Por **Luís Manuel García Mañá**. Académico correspondente

Imprescindible Fole

Malia cultivar outros xéneros, abonda coa obra narrativa para considerar a Ánxel Fole como un dos máis sobranceiros escritores galegos. Xunto a outros magníficos contadores de historias, como Cunqueiro, atopou nas terras luguesas o substrato necesario para alumar, con luz de seu, o impulso que Galaxia deu á literatura galega a mediados do pasado século.

Fole aproveitou o seu extraordinario coñecemento da antropoloxía e da xeografía sentimental do Incio, de Quiroga ou do Courel para incorporar á súa escrita técnicas baseadas na expresión e na tradición oral, constituíndose no cronista dunha etapa que esmorecía.

Esa contribución á arquitectura literaria galega, valeulle ser nomeado numerario da Real Academia Galega en 1963.

Obras escollidas

Á lús do candil, 1953.

Terra brava, contos da solaina, 1955.

Contos da néboa, 1973.

Historias que ningún cre, 1981.

1997

Día
das Letras
Galegas

Martín Codax, Mendiño e Xoán de Cangas

(Século XIII)

Por Ramón Lorenzo Vázquez. Académico numerario

Martín Codax, Mendiño e Xoán de Cangas son tres xogres do século XIII orixinarios da Ría de Vigo dos que só se conservan once cantigas de amigo, algunhas delas das máis logradas de toda a lírica trobadoresca. Son poemas postos en boca de muller, nos que unha igrexa está sempre presente como lugar de encontro dos namorados á beira do mar. Neles a moza pode atoparse soa nunha illa, cercada polas ondas, rogarlle á nai que a deixe ir verse co amigo ou dicirlle que o vai facer, queixarse ou chorar porque este non aparece, preguntarlles ás ondas se o viron ou por que tarda tanto ou ben pedirle á irmá e ás namoradas que a acompañen para ve-las ondas do mar onde a espera o seu amor.

1998

Días
das Letras
Galegas

Roberto Blanco Torres

(Cuntis, 1891 – Entrimo, 1936)

Por **Fernando López-Acuña López**. Académico correspondente

Xornalista e poeta, é unha das figuras máis sobranceiras da prensa galega do seu tempo. Galeguista republicano de esquerdas (inicialmente agrarista), formouse como xornalista en Cuba. Ao seu regreso (1916) incorpórase ás Irmandades da Fala, colaborando, no noso idioma, na prensa galeguista monolingüe do país: *A Nosa Terra*, *Rexurdimento*, *Nós...* Publicou un só libro de poesía *Orballo da media noite* (1929), colectánea de carácter vangardista, de ton conceptual, filosófico e civil. O seu compromiso político será a causa do seu asasinato en 1936.

Obras escollidas

***Orballo de media noite*, 1929.**

***De esto y de lo otro*, 1930.**

1999

Día
das Letras
Galegas

Manuel Murguía

(Froxel, Arteixo, 1833 – A Coruña, 1923)

Por Xosé R. Barreiro Fernández. Académico numerario

Cando Murguía e Rosalía retornan de Madrid a Galicia eran moi conscientes de que os agardaban tempos de privación e escurecemento, pero domináboas un sentimento mesiánico e redentor.

Ao tempo que publicaba a *Historia de Galicia*; o *Diccionario de Escritores Gallegos*, ou *Los Precursores*, sentaba as bases da rexeneración cultural do país: fundando o rexionalismo (1886), a Real Academia Galega (1906), e elaborando a primeira teorización da galegitude, sentando as bases do feito diferencial galego. Foi o primeiro en atribuírle a Galicia a condición de nación. Por iso Galicia non o esquece e conserva a memoria daquel home pequeno de corpo pero xigante de espírito.

Obras escollidas

Los Precursores, 1886.

Galicia, 1888.

En Prosa, 1895.

2000

Días
das Letras
Galegas

Eladio Rodríguez González

(Leiro, Ourense, 1864 – A Coruña, 1919)

Por Manuel González González. Académico numerario

Do Ribeiro de Avia, foi un dos fundadores da RAG, onde ocupou os cargos de secretario (1920-1926) e Presidente (1926-1934), membro das irmandades da fala, e un dos dez redactores no ano 1932 do Estatuto de Autonomía de Galicia.

Debémolles o *Diccionario enciclopédico gallego-castellano*, a obra máis transcendental da historia da lexicografía galega, onde nos ofrece á parte do significado das palabras unha rica información sobre a cultura material e espiritual de Galicia.

A súa poesía expresa un fondo amor a Galicia, á súa paisaxe e ás súas xentes, e unha defensa da vida da aldea.

Obras escollidas

Folerpa, 1894.

Raza e terra, 1922.

Oraciós campesiñas, 1927.

Diccionario enciclopédico gallego-castellano, 1958-1961.

2001

Día
das Letras
Galegas

Frei Martín Sarmiento

(Vilafranca do Bierzo, 1695 – Madrid, 1772)

Por **Héctor M. Silveiro Fernández**. Académico correspondente

No Bierzo o Pai das Letras escoitou galego ao nacer. Logo criouse en Pontevedra con el, aínda que viviu tempos escuros nos que se deixara de escribir. Sendo xa un frade erudito en Madrid, tras viaxar a Galicia, emprende un labor entregado ao estudo do seu Reino e da súa lingua. Sarmiento é memoria do pasado ao investigar a orixe do galego, conciencia do presente non deixándose abafar por un contexto castelanizante contrario ao idioma dos seus humildes compatriotas, e un proxecto de futuro (soña Galicia) como modelo precursor do Rexurdimento. Soños que chegan ao presente, a Galicia e ao Bierzo que hoxe estudan galego nas escolas, unha das súas demandas máis brillantes.

Obras escollidas

***Colección de voces y frases gallegas*, 1970**

[edición de J. L. Pensado].

***Coloquio de vintecatro galegos rústicos*, 1995**

[edición de R. Mariño Paz].

2002

Días
das Letras
Galegas

2003**Días
das Letras
Galegas**

Xosé Antón Avilés Vinagre

(Taramancos, Noia, 1935 – A Coruña, 1992)

Por Mª Dolores Sánchez Palomino. Académica correspondente

Coñecido como Antón Avilés de Taramancos tras adoptar o nome da aldea en que nacera, é un autor fundamental na poesía galega contemporánea. Adoita incluírse na Xeración dos 50, aínda que, tras a etapa colombiana de exilio-emigración, estivo moi próximo ao grupo poético dos 80. Entre os temas da súa poesía figuran o amor, a busca da luz e a saudade, primeiro de Galicia e despois da terra americana, que se relaciona co intento de recuperación do paraíso perdido. A unión íntima coa natureza da infancia é unha fonte importante de creatividade. Outros trazos que podemos atopar son o ton épico, a musicalidade e a tendencia ao mito.

Obras escollidas

***O tempo no espello*, 1982.**

***Cantos caucanos*, 1985.**

***As torres no ar*, 1989.**

***Última fuxida a Harar*, 1992.**

2004

Días
das Letras
Galegas

Xaquín Lorenzo Fernández

(Ourense, 1907 – Lobeira, 1989)

Por **Xosé Manuel González Reboredo**.
Académico correspondente

Don Xaquín foi profesor, arqueólogo e etnógrafo. A súa vocación naceu de mocío, na casa familiar de Lobeira, onde se interesou polo carro de bois e fixo unha maqueta que logo puido ensinarlle ao que sería o seu mentor, Florentino L. Cuevillas. Seguidor dos membros da Xeración Nós, pertenceu ao Seminario de Estudos Galegos e colaborou co Museo Provincial de Ourense. Tamén participou na creación do Museo do Pobo Galego. Home fiel aos seus mestres Cuevillas, Risco e Otero Pedrayo, a súa máis importante obra é *Etnografía. Cultura material* (Buenos Aires, 1962).

Obras escollidas

A arte popular nos xugos de Galicia, 1935.

Parroquia de Velle, 1936 [en colaboración con Florentino López Cuevillas e Vicente Fernández Hermida].

“Etnografía. Cultura material”, 1962
[en *Historia de Galiza*, dir, Otero Pedrayo].

Inscripcións romanas de Galicia. IV. Provincia de Ourense, 1968
[en colaboración con Álvaro D’Ors e Fermín Bouza-Brey].

Manuel Lorenzo Varela

(A Habana, 1916- Madrid, 1978)

Por **Fausto Galdo**. Académico correspondente

Inscrito na Habana reside na Arxentina. Fai o bacharelato en Lugo onde funda as mocidades galeguistas con Ánxel Fole e Ramón Piñeiro. Deixa Galicia sen facer aínda os 20 anos a facer a guerra, é soldado e comisario político naquela inútil guerra. Publica poemas en *EL Mono Azul*.

Derrotado, percorre campos de refuxiados de Francia, logo México, Arxentina e Uruguai.

Conferenciante, poeta, editor, crítico, tradutor e articulista. Restan follas esnaquizadas en xornais e radios.

Volve 40 anos despois e non atopa a Terra soñada. Vive entre Madrid e Sargadelos. Viaxa a Checoslovaquia e non ve o comunismo soñado. Descoñecido, rota a ilusión, a realidade está afastada do seu pensar.

Obras escollidas

Torres de amor, 1942.

Catro poemas para catro grabados, 1954.

Lonxe, 1954.

2005

Días
das Letras
Galegas

Manuel Lugrís Freire

(Sada, 1863 – A Coruña, 1940)

Por **Xesús Ferro Ruibal**. Académico numerario

Manuel Lugrís Freire emigrado a Cuba axudou a crea-lo primeiro xornal en galego de América (*A Gaita Gallega*). De volta á Coruña formou parte da Cova Céltiga, da Liga Gallega, da Academia Galega, das Irmandades da Fala. Escribiu relatos; escribiu e representou teatro en galego; ensinou galego e redactou unha *Gramática do idioma galego*. Redactou a primeira acta en galego da época moderna. Creou un sindicato e publicou *Versos de loita*. Foi o primeiro en utiliza-lo galego nun mítin (Betanzos 6.10.1907). Impulsou o monumento en Carral ós Mártires de 1846 e na Coruña a Curros Enríquez. Membro do Seminario de Estudos Galegos, foi un dos redactores do Estatuto de Autonomía de 1936.

Obras escollidas

***A gaita gallega*, 1885.**

***Minia: drama n-un acto en prosa*, 1904.**

***Contos de Asieumedre*, (1908 – 1909).**

***O pazo: comedia en dous actos, en prosa*, 1916.**

2006

Días
das Letras
Galegas

2007**Días
das Letras
Galegas**

María Mariño

(Noia, 1907 – O Courel, 1967)

Por **Rosario Álvarez Blanco**. Académica numeraria

María Mariño Carou naceu na beiramar e morreu nos altos cumes do Courel. De familia humilde, deixou moi cedo a escola, pero disque foi unha rapaza afeccionada á lectura.

Non escribe ata os 50 anos, mais deixou dous poemarios en galego: *Palabra no tempo*, que contén sobre todo evocacións e vivencias, e *Verba que comeza*, escrito cando está doente e presente a morte. A nostalxia do mar, a infancia noiesa, a natureza da montaña, o discorrer do tempo, os camiños e o curso da vida... son os seus temas preferidos.

Dise dela que foi «dinamiteira da fala», pois ten un estilo que, como dixo Uxío Novoneyra, “preme, rompe, comba, bate a sintaxe tradicional”.

Obras escollidas

Palabra no tempo, 1963.

Verba que comeza, 1990 [estudo por Carmen Blanco].

Más allá del tiempo. O libro inédito de 1965, 2007.

[edición de Helena González].

Xosé María Álvarez Blázquez

(Tui, 1915 – Vigo, 1985)

Por **Darío Xohán Cabana Yanes**. Académico numerario

Xosé M.ª Álvarez Blázquez foi un dos mellores poetas do seu tempo, e hoxe séguense lendo os seus libros *Roseira do teu mencer*, que son poemas infantís, e *Canle segredo*. Pero ademais foi un bo narrador, e sobre todo un grande erudito que publicou importantes antoloxías de poesía galega e moitos estudos sobre historia e literatura.

E como editor fixo unha importantísima contribución á nosa cultura. A partir de 1968, coas *Edicións Castrelos*, revolucionou o mercado do libro galego: as súas coleccións *O Moucho* e *Pombal* acadaron tiraxes enormes que popularizaron as nosas letras dun xeito ata daquela descoñecido.

Obras escollidas

Roseira do teu mencer, 1950.

Cancioneiro de Monfero, 1953.

Escolma de poesía galega, I e II, 1952 e 1959.

Canle segredo, 1976.

2008

Días
das Letras
Galegas

Ramón Piñeiro

(Láncara, 1915 – Santiago de Compostela, 1990)

Por **Francisco Díaz-Fierros Viqueira**. Académico numerario

Ramón Piñeiro foi un dos principais organizadores do galeguismo despois da Guerra Civil, actividade pola que foi preso por tres anos. Defendeu, nos tempos do franquismo, que a loita cultural era a única maneira posible de reafirmar e promover a identidade galega. Consonte ese ideario foi un dos fundadores da Editorial Galaxia.

Aínda que non realizou moitas publicacións, a súa actividade de defensa da cultura galega (nos primeiros tempos na clandestinidade) foi fundamental para que o seu ideario prendera en moitos homes novos, que na xeración seguinte, serían os protagonistas do importante desenvolvemento que acadaría despois a literatura, a historia e outros campos do saber, en galego.

Obras escollidas

Olladas no futuro, 1974.

Lembrando a Castelao, 1975.

Filosofía da saudade, 1984.

2009

Días
das Letras
Galegas

Uxío Novoneyra

(Parada, O Courel, 1930 – Santiago de Compostela, 1999)

Por **Augusto Pérez Alberti**. Académico correspondente

Uxío Novoneyra adoita ser relacionado coa Serra do Courel, porén, a súa poesía traspasa os cumes courelaos e asóciase con outros moitos lugares nos que está presente a loita pola supervivencia das mulleres e dos homes, nun medio duro, no que mandan os tempos e os ritmos da natureza.

Lendo a súa poesía calquera pode achegarse ás paisaxes do Courel mais tamén ás súas xentes porque foi quen de transmitir como era a vida nunha serra galega nos anos cincuenta do século pasado ao tempo que describía as sensacións, os sentimentos, as paisaxes ou os sons en íntima relación coa terra.

Obras escollidas

Os eidos, 1955.

Elexías do Courel, 1966.

Poemas caligráficos, 1979.

Muller pra lonxe, 1986.

2010

Días
das Letras
Galegas

2011**Días
das Letras
Galegas**

Lois Pereiro

(Monforte de Lemos, 1958 – A Coruña, 1996)

Por **Xulio Ríos**. Académico correspondente

A poesía e obra de Pereiro é vitalista e rebelde, reivindicativa das periferias conscientes que amosan orgullosas a súa autenticidade fronte ás uniformidades imperantes. A súa é unha liberdade amada, vivida a conciencia e, sabedor dos seus límites, reivindicada con esperanza. Estamos ante unha voz diferente, innovadora, cun compromiso medular anti-oligárquico calquera que sexa a súa expresión. Paga ben a pena explorar ese seu universo que a todos nos fai máis universais, un dique contra o dominio disfrazado de normalidade. Non nos deixará indiferentes.

Obras escollidas

Poemas 1981/1991, 1992.

Poesía última de amor e enfermidade, 1995.

Poemas para unha loía, 1997.

Obra poética completa, 2011.

Valentín Paz Andrade

(Lérez, 1898 – Vigo, 1987)

Por Bernardino Graña Villar. Académico numerario

Avogado, xornalista, político, empresario, poeta queda orfo de nai aos oito anos, o seu tío, Xoán Bautista Andrade, poeta e xornalista, contáxialle amor ás letras e a Galicia, pero o seu verdadeiro mestre é Castelao. En 1917 cursa Dereito na Universidade compostelá, que remata brillantemente en 1921. Traballa como avogado pero inmediatamente vese como soldado en África, e ao mesmo tempo, en Tetuán e Xauen xa é xornalista de guerra. Como director do diario *Galicia* tropeza coa ditadura de Primo de Rivera, que quería obediencia militar, polo que sofre prisión de 15 días por un par de artigos nos que defendía o ferrocarril desde Vigo á fronteira francesa. No 1926 propugna a idea de Vigo como gran porto pesqueiro e vai á Bretaña francesa para asesorarse. Paz Andrade está co mar, cos peixes, cos mariñeiros.

Obras escollidas

Galicia como tarefa, 1959.

Pranto Matricial, 1955.

Sementeira do Vento, 1968.

Castelao na luz e na sombra, 1982.

2012

Días
das Letras
Galegas

ÍNDICE

- 11 **Rosalía de Castro 1963**
Por Luz Pozo Garza. Académica numeraria
- 13 **A. Daniel Rodríguez Castelao 1964**
Por Xosé Neira Vilas. Académico numerario
- 15 **Eduardo Pondal 1965**
Por X. L. Méndez Ferrín. Académico numerario
- 17 **Francisco Añón Paz 1966**
Por Ana Isabel Boullón Agrelo. Académica correspondente
- 19 **Manuel Curros Enríquez 1967**
Por Xesús Alonso Montero. Académico numerario
- 21 **Florentino López Cuevillas 1968**
Por Carlos García Martínez. Académico correspondente
- 23 **Antonio Noriega Varela 1969**
Por Xosé Henrique Monteagudo Romero. Académico numerario
- 25 **Marcial Valladares Núñez 1970**
Por Antón Santamarina Fernández. Académico numerario
- 27 **Gonzalo López Abente 1971**
Por Xosé María Lema Suárez. Académico correspondente
- 29 **Valentín Lamas Carvajal 1972**
Por Víctor Fernández Freixanes. Académico numerario
- 31 **Manuel Lago González 1973**
Por Andrés Torres Queiruga. Académico numerario
- 33 **Xoán Vicente Viqueira 1974**
Por Francisco Cerviño González. Académico correspondente
- 35 **Xoán Manuel Pintos Villar 1975**
Por Xosé Henrique Costas González. Académico correspondente
- 37 **Ramón Cabanillas 1976**
Por Francisco Fernández Reí. Académico numerario
- 39 **Antón Villar Ponte 1977**
Por Margarita Ledo Andión. Académica numeraria
- 41 **Antonio López Ferreiro 1978**
Por Pegerto Saavedra Fernández. Académico numerario electo
- 43 **Manuel Antonio 1979**
Por Xosé Luís Axeitos. Académico numerario
- 45 **Afonso X, o Sabio 1980**
Por David Mackenzie. Académico correspondente
- 47 **Vicente Risco 1981**
Por John Rutherford. Académico de honra
- 49 **Luís Amado Carballo 1982**
Por Xoán Babarro González. Académico correspondente
- 51 **Manuel Leiras Pulpeiro 1983**
Por Xosé Luís Regueira Fernández. Académico numerario electo
- 53 **Armando Cotarelo Valledor 1984**
Por Euloxio Rodríguez Ruibal. Académico numerario
- 55 **Antón Losada Diéguez 1985**
Por Manuel Caamaño Suárez. Académico correspondente
- 57 **Aquilino Iglesia Alvariño 1986**
Por Gonzalo Navaza. Académico correspondente
- 59 **Francisca Herrera Garrido 1987**
Por Andrés Fernández-Albalat Lois. Académico numerario
- 61 **Ramón Otero Pedrayo 1988**
Por Ramón Villares Paz. Académico numerario
- 63 **Celso Emilio Ferreiro 1989**
Por Alba Nogueira. Académica correspondente
- 65 **Luís Pimentel 1990**
Por Olivia Rodríguez González. Académica correspondente
- 67 **Álvaro Cunqueiro 1991**
Por Manuel Rivas. Académico numerario
- 69 **Fermín Bouza Brey 1992**
Por Fernando Acuña Castroviejo. Académico correspondente
- 71 **Eduardo Blanco Amor 1993**
Por Craig Patterson. Académico correspondente
- 73 **Luís Seoane 1994**
Por Xosé Fernández Ferreiro. Académico numerario electo
- 75 **Rafael Dieste 1995**
Por Salvador García-Bodaño Zunzunegui. Académico numerario

- 77 **Xesús Ferro Couselo 1996**
Por Francisco Cidrás. Académico correspondente
- 79 **Ánxel Fole 1997**
Por Luís Manuel García Mañá. Académico correspondente
- 81 **Martín Codax, Mendiño e Xoán de Cangas 1998**
Por Ramón Lorenzo Vázquez. Académico numerario
- 83 **Roberto Blanco Torres 1999**
Por Fernando López-Acuña López. Académico correspondente
- 85 **Manuel Murguía 2000**
Por Xosé R. Barreiro Fernández. Académico numerario
- 87 **Eladio Rodríguez González 2001**
Por Manuel González González. Académico numerario
- 89 **Frei Martín Sarmiento 2002**
Por Héctor M. Silveiro Fernández. Académico correspondente
- 91 **Xosé Antón Avilés Vinagre 2003**
Por Mª Dolores Sánchez Palomino. Académica correspondente
- 93 **Xaquín Lorenzo Fernández 2004**
Por Xosé Manuel González Reboredo. Académico correspondente
- 95 **Manuel Lorenzo Varela 2005**
Por Fausto Galdo. Académico correspondente
- 97 **Manuel Lugrís Freire 2006**
Por Xesús Ferro Ruibal. Académico numerario
- 99 **María Mariño 2007**
Por Rosario Álvarez Blanco. Académica numeraria
- 101 **Xosé María Álvarez Blázquez 2008**
Por Darío Xohán Cabana Yanes. Académico numerario
- 103 **Ramón Piñeiro 2009**
Por Francisco Díaz-Fierros Viqueira. Académico numerario
- 105 **Uxío Novoneyra 2010**
Por Augusto Pérez Alberti. Académico correspondente
- 107 **Lois Pereiro 2011**
Por Xulio Ríos. Académico correspondente
- 109 **Valentín Paz Andrade 2012**
Por Bernardino Graña Villar. Académico numerario

Cincuenta membros da Real Academia Galega renden tributo aos cincuenta homenaxeados nos cincuenta anos do **Día das Letras Galegas**. Deste libro imprimíronse 30.000 exemplares para a súa distribución gratuíta nos centros de ensino.

REAL ACADEMIA GALEGA

Fundación
REPSOL

REPSOL

Refinería A Coruña

GADIS

XUNTA
DE GALICIA